

سُورَةُ سَبَاٍ ﴿٣٤﴾ SEBE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Sûre-i Celile'ye; Yemen'de, tûfanla harab olan Sebe adlı bir şehirden bahsedilmekte olduğu için bu isim verilmiştir.

Bu sûre-i celile; 54 âyet, 880 kelime, 1.542 harften ibarettir.

1- الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِی الْاٰخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِیْمُ الْخَبِیْرُ

اللّٰهُ الَّذِیْ لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِی الْاٰخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِیْمُ الْخَبِیْرُ Hamdü senâ kimden gelir, kime giderse o hamd ancak Âllâh'a mahsustur. Bir caminin güzelliğini senâ ete sen, kimi senâ ediyorsun? Camiyi yapan kişiyi Âllâh halk etmiştir, imkânı veren Âllâh'tır. Her ne medh-û senâ edilse mademki Hâlik, Âllâh'tır. Medh-û senâ mutlaka Âllâh'a mahsustur. الَّذِیْ لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ Öyle Âllâh ki الْاٰخِرَةِ فِی الْاَرْضِ göklerde ulviyatta yukarıda melekler, hayvanlar, bütün bunlar, O'nun mülk-ü mahlûkudur. وَمَا فِی الْاَرْضِ Yerlerde, yerlerin içinde ne varsa hepsi, O'nun mülküdür. Hamd, böyle azamet-i kudret sahibine mahsustur. (Dünyada olduğu gibi,) وَالْحَمْدُ فِی الْاٰخِرَةِ

âhirette de hamd O'na mahsustur. **وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ** Âllâh'tır fiilinde hakim, her şeyi yerli yerine halk etmiş. **الْخَبِيرُ** Mahlûkun haline haberdardır.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

يَعْلَمُ Bilir **الْأَرْضِ** yerin içine gireni ve ondan çıkanı. **وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا** Yerden çıkan bitkiler, mahsüller, madenler, hepsi, bilir halk eden O'dur. **وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ** Göklerden inen kismet, rızıklar, bereketler, melekler. **وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا** Yerden göğe çıkan amâl-i salihâ, melekler. **وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ** Âllâh CelleCelâlûhû, evliyalarına mübalağa ile merhametlidir. Gafûr'dur, kusurları affeder. Rahim'dir, tevbe edenlerin tevbesini kabul eder.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî Kaddasâllâhû Sırrahülaziz buyuruyor. Her şey Âllâh'ın tesbihi ile meşkûldür. İnsanlar, hayvanlar, dağları, taşları, denizleri ile beraber. Bu tesbihat, insanların ihtiyarı ile olunca defter-i âmâline kayıt edilir. Diğerlerinin ihtiyarı olmadığından hiçbir kazançları, ecr-i ücreti olmaz.

Dünyada Âllâh'a hamd-û senâ edilir emir olduğundan. Âhirette de hamd-û senâ edilir, nimetlerin en büyüklerindendir telezzüz içindir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ ۗ
لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ
ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

Mekke müşriklerinin ilim ile alâkaları olmadığından, yahûdilerden sorarlardı. Bir kıyamet vardır diye söyleniyor. Bu hususta sizin bildiğiniz nedir? Yahûdiler de cevaben, “bizim kitaplarımızda var, mevcut olduğunu bildiriyor” cevabını vermişler. Bu cevabı alan müşrikler, “öyle ise biz ne sizi, ne onun (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem için) söylediklerine inanmıyoruz” demişler. وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ كَيْفَ كُنْتُمْ تُكْفِرُونَ İmân etmeyenler istihza için derler ki kıyamet denilen şey yoktur. Netekim bugünkü münafıklar da bunu söylüyorlar. Ey Ekmelerrûsül Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların bu inkârlarına قُلْ cevaben de ki; بَلَىٰ مُحْكَمَاتُ أَجَلٍ مُّكْتَبَاتٍ Rabbimin hakkı için لَتَأْتِيََنَّكُمْ o kıyamet günü gelir, siz orada hazır olursunuz. Herkes amelinin karşılığını görecek. لَا يَعْزُبُ عَنَّا غَيْبُ شَيْءٍ مِّنْ أَهْلِ الْاَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ Gaybi bilen Rabbi’ndir. عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ Gaip olmaz Âllâh’tan, bir zerrenin ağırlığı kadar. Yerde ve göklerde zerre mikdârı hiçbir şey yok ki O’ndan gizli kalmaz. Zerreden küçük ve büyük ne varsa hepsi, mutlaka Kitâb-i Mübîn’de (Levh-i Mahfuz’da) yazılıdır.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ 4-

İLLETTİR KİYAMETİN GELMESİ. (Kıyametin gelip çatması onun içindir ki) İMÂN EDİP DE SÂLİH AMELLER İŞLEYENLERİ, ÂLLÂH-Û TEÂLÂ MÜKÂFATLANDIRACAKTIR. أُولَٰئِكَ BU KİMSELER, İMÂN ETMİŞ VE İMÂNINI DA AMÂL-İ SALİHA İLE TEYİD ETMİŞ. ONLARA MAĞFİRET VAR ÂLLÂH’TAN, HATALARINI SETRETMEK VE RIZK-İ KERİM OLAN CENNETLER VARDIR.

Âyet-i kerimede, Cenâb-ı Hak iki şeyi emrediyor. Biri imân, diğeri de âmâl-i salihâ. Mukabilinde de iki şeyi ihsan ediyor. Biri mağfiret, diğeri de rızık. Mağfiret, imâna mukabildir. Rızık-ı kerim ise âmâl-i salihaya mukabildir.

Beynel havf verracâ, dâima korku ile ümid arasında olmak lâzım gelir. Onun için âyet-i kerimelerde ümid veren âyetten sonra, azap âyeti geliyor. Azap âyetinden sonra da ümid âyeti geliyor.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزِ آيَمٍ 5-

آيَاتِنَا İptâli. فِي O kimseler ki سَعَوْا sa'y ediyorlar. وَالَّذِينَ Âyetlerimizin iptâli için. Bizim âyetlerimizi kâfi görmüyorlar da onun yerine başka bir şey koyuyor. Bu ne oluyor? Ahkâm-ı İlâhi'yi iptale çalışıyor. Bunlar, مُعَاجِزِينَ bizi aciz mi zannederler? Onlardan intikamımızı almayacağız mı zannederler? أُولَئِكَ O kimseler ki Kur'an-ı Azimüşşân'ın iptâline çalışırlar, لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزِ آيَمٍ onlara elim acıklı bir azap var.

وَيَرْى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ 6-

وَيَرْى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ Kendilerine ilim verilenler, (ehli ilim Aşhâb'tan veya Tâbiin ve Mü'minlerden.) الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ Rabbinden sana nâzil olunan Kur'an haktır. Ancak hak ve hakikat odur. وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ Yegâne gâlip ve hamde lâyük olan Âllâh-û Teâlâ'nın (tevhidine ve takvaya) hidayet eder.

(İlim verilenlerin, Sahâbe-i kirâm ve onların izinden giden

Mü'minler. Veya Abdullah bin Selâm ve arkadaşları gibi ehl-i kitâbın âlimleri olduğu açıklanmıştır.)

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنْبِئُكُمْ إِذَا مُرِّقْتُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ ۖ
إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنْبِئُكُمْ إِذَا مُرِّقْتُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ
Hakkı inkâr edip kâfir olanlar, kendi aralarında şöyle dediler. هَلْ نَدُلُّكُمْ
Size gösterelim mi, delâlet edelim mi? عَلَىٰ رَجُلٍ Bir adamın
üzerine ki يُنْبِئُكُمْ haber veriyor. إِذَا مُرِّقْتُمْ Siz öldükten sonra didik
didik parçalandığınız zaman, كُلَّ مُمَرِّقٍ tam vücudunuz çürüdü-
kten sonra إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ tekrar bir hâlkı cedid ile yeniden
vücûd bulursunuz. (İstihzâ tarikiyle "bu peygamber böyle diyor"
haberine inkâr suretiyle birbirlerine söylerlerdi.)

أَفْتَرَىٰ عَلَىٰ اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي
الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ

أَفْتَرَىٰ عَلَىٰ اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ O, Âllâh-û Teâlâ'ya iftira mı edir
yor? Yoksa kendisinde cinnet mi var? (Ki diline geleni söylüyor.)
(Böyle kendi aralarında söyliyerek istihza ederlerdi.) بَلِ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ Hayır, âhirete imân etmei-
yenler azapta ve haktan uzak bir dalâl, sapıklık içindedirler.

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ نَشَأَ ۙ
نَحْسِفَ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نَنْسِقُطَ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

On-
أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

lar, önlerine ve arkalarına bakmazlar mı ki (nerede olsalar) gök ve yer kendilerini ihata etmiştir? **فَخَسِفَ بِهِمْ** **إِنْ نَشَأْ** Eğer istersek (âyetlerimizi tekzib ettikleri için Kârun gibi,) Biz, onları bir zelzele ile yere batırırız. **أَوْ نُنْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ** Yahut istersek üzerlerine gökten (Ashâb-ı Eyke gibi) ateş parçaları yağdırırdık. **لَا يَأْتِيَنَّكَ لِكُلِّ عَبْدٍ عِبْدٌ** Şüphesiz ki bunda, bu görüşte **إِنْ فِي ذَلِكَ** (göğe, yere bakıp da önünü ve arkasını düşünen,) Âllâh-û Teâlâ'ya rucû eden bir kul için âyetler vardır.

10- وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّالَةَ الْحَدِيدَ

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا Celâlim Hakkı için. Biz, tarafımızdan bir üstünlük (nübüvvet, kitab, mülk, güzel ses ve demiri yumum şatma gibi meziyet) verdik. **يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ** "Ey dağlar, kuşlar, onunla birlikte tesbih edin" dedik. (Dâvûd Aleyhisselam'ın Zebûr'u okuduğu zaman sadası dağlara akseder, dağlardan da sesinin aksi sadası kendisine gelirdi. Sonra bu sedâ üzerine havada olan kuşlar da havadan ağaçlara iner, nağmeler ile ona yardım ederlerdi. **وَالنَّالَةَ الْحَدِيدَ** Demir de Dâvûd Aleyhisselam'ın elinde yumu gibi yumuşak olurdu.

Bir gün insan şekline girmiş bir meleğe tesâdüf etti. Melek; "Geçimini, Beytûlmâldan temin etmese çok iyi insandır" diye cevap verdi.

Bunun üzerine Dâvûd Aleyhisselam, Cenâb-ı Hak'tan, Beytûlmâldan müsteğni kalmak için bir kazanç yolu ihsan buyurmasını niyaz etti. Hak Teâlâ da ona zırh yapmak sanatını talim buyurdu. Günde bir zırh yapar, altı bin dirheme satardı. İki bin dirhemini

kendisinin ve ailesinin geçimine sarfeder, dört bin dirhemini de tasadduk ederdi.

11- أَنْ اَعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ

وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ Geniş zırhlar imâl et, dar yapma. Diğerk bir tevîl de vaktini tamamen bu işe hasretme ki diğerk vakitlerini ibadetine hasret. İNİNİ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Salih amel işleyin. Zirâ ben bütün yaptıklarınızı görürüm (ve ona göre ceza ve mükâfat veririm.)

12- وَلَسْلَيْمَنَ الرِّيحِ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ
وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا
نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

وَلَسْلَيْمَنَ الرِّيحِ Biz Azimüşşân, rüzgârı Süleyman Aleyhissee lam'a müsehhar kıldık. (Rüzgâr ve cinler, Süleyman Aleyhissee lam'ın emrinde idi.) غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ (Uçak, Süleyman Aleyhisselam'ın zamanında vardı. Onun uçağının kanatları ince ipekten idi. Süleyman Aleyhisselam'ın asker-i maiyetini alacak kadar büyüklükte idi.) Sabahleyin havalandığı zaman bir aylık mesâfe kat ederdi, akşam dönüşünde de bir aylık yol alırdı. وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ Ve onun için erimiş bakırı da kaynağından sel gibi akıttık. وَمِنَ الْجِنِّ Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırdı. Cinlerin bazıları بَيْنَ يَدَيْهِ emrinde, onun isteklerini yerine getirirdi. بِإِذْنِ رَبِّهِ Rabbinin izniyle cinler,

onun emrine âmâde idi. Ne isterse onu yapar getirirlerdi. وَمَنْ يَنْزُغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا Eğer cinlerden bizim emrimize itaat etmeyenler olursa, نَذِقُهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ona alevli azâbı tattırırdık.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ -13
رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

مَا يَشَاءُ Süleyman Aleyhisselam'a. Yapıyorlardı يَعْمَلُونَ Süleyman Aleyhisselam'ın isteği مِنْ مَحَارِبٍ mihrabın cem'idir. Mahâlî harp; nefis ile şeytanı ile muharebe eder. Muvaffak olursa ne büyük bir nimet. Bu âyetten murâd olan, bu bildiğimiz mihraplar değil, bütün camilerdir diyor. Süleyman Aleyhisselam'ın emri üzerine birçok camiler yaparlardı. En büyüğü de Kudüs'te olan, Beytil Mukaddes idi. Mescid-i Aksa'yı, Süleyman Aleyhisselam'ın istediği gibi inşa etmişlerdi. وَمِثَالٍ Misiller, sûretler yaparlardı. (O zaman sûretler helâl idi. Tunçtan vesairenden sûretler yaparlardı.) وَجِفَانٍ Kâseler, yemek için. كَالْجَوَابِ Sanki havuz gibi sonra وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ geniş kazanlar, büyük. Nakilleri mümkün değildi. Ne dilerse yaparlardı. Bunların hepsini Süleyman Aleyhisselam'a verdik. Verdikten sonra da Süleyman Aleyhisselam'a hitap ettik, dedik ki; اِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا; (Âllâh-û Teâlâ'nın nimetlerine) şükredin, مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ kullarımdan şükredenler azdır (dedik.) Ey Âl-i Dâvûd, Süleyman Aleyhisselam bu nimetlere şükret.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ -14
مِنْسَاتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا
فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ Vâktaki Süleyman Aleyhisselam'a ölümü kazâ ettik. (Süleyman Aleyhisselam, bütün bitkilerin hassalarını bilirdi. Rastgeldiği bitkiye sorardı. "Adın ne, neye yarar, neye zararsın?" O bitki de cevap verirdi. Bir gün giderken harnup, keçiboynuzunu görmüş. Demiş ki senin ismin nedir? Harnup cevabını almış. Hassan nedir? Suâline karşı "benim bittiğim yer harap olur." Daha Mescid-i Aksâ da tamamlanmamış, Süleyman Aleyhisselam bunu duyunca anlamış ki "Ben hayatta iken bu cami harap olmaz. Bu da benim ölümüne delâlet eder. Bir an önce Mescid-i Aksâ tamamlansın da ondan sonra ne olursa olsun" demiş. Cinlerin çalıştığı yere gelirdi, âsâsını önüne alır ona dayanırdı. Gayesi zaten Zikrullah ile meşkûldü. Fakat orada çalışan cinler, Süleyman Aleyhisselam'ın kendilerine nezaret ettiğini bilirlerdi. Bir sene âsânın üzerinde dayalı olduğu halde, cinlere kendini hayat sahibi göstermiş. Ve Mescid-i Aksâ da bir sene içinde tamam olmuş. Onun öldüğünü, âsâsını yiyen bir ağaç kurdu göstermiş. Bu suretle âsâ kırılıp yere düştüğü zaman, Süleyman Aleyhisselam'ın öldüğü anlaşıldı. Şayet cinler, Süleyman Aleyhisselam'ın öldüğünü bilselerdi işi bırakıp hiçbir iş yapmazlardı. مَا دَلَّهُمْ إِلَّا دَابَّةٌ Süleyman Aleyhisselam'ın ölümüne. عَلَى مَوْتِهِ Onlara, ölümünü âsâsını yiyen ağaç kurdundan başka bir şey bildirmede. فَلَمَّا خَرَّ تَأْكُلُ مِنْسَاتَهُ Deyneğini yiyen ağaç kurdu. Ne zaman Süleyman Aleyhisselam düştü, تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ cinlere zâhir oldu. مَا أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ Eğer cinler gaybı bilselerdi, مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ zelil edici bir azap içinde kalmazlardı.

(Süleyman Aleyhisselam irtihal edince, na'shının uzun süre âsâ-

sına dayanarak ayakta kaldığı anlaşılmaktadır. Cinler için zelil edici azap tâbiri, güç işlerde çalıştıkları için kullanılmıştır. Süleyman Aleyhisselam'ın ölümünü anlamadıkları için, hayatında olduğu gibi yorucu işlere ölümünden sonra da bir süre daha devam etmişlerdi. O halde gaybı ancak Âllâhü Teâlâ bilir.)

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةً طَيِّبَةً وَرَبُّ غَفُورٌ

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةً طَيِّبَةً وَرَبُّ غَفُورٌ Celâlim hakkı için. Sebe' kavminin oturduğu yerlerde (Âllâh'ın vücûd ve kudretine) delâlet edecek büyük bir ibret vardır. جَنَّتَانِ İki cennet, bağlar bahçeler عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ sağında ve solunda. (Bugünkü lisanımızda baraj diyoruz. Baraj, o zamanda Sebe' memleketinde tesis, icat edilmiş. Mevzu da budur, küfrân-ı nimet edenin elinden nimet çıkıp gider.) Biz Azimmüşşan, onlara dedik. İşte bu kısmeti size ihsan ettik. Bu kısmeti yeyiniz, Rabbinize şükrediniz. بَلْدَةً طَيِّبَةً Beldeyi Tayyibedir. Memleketiniz (suyu, havası) lâtif bir memleket. بَلْدَةً طَيِّبَةً Ebcet hesâbı ile İstanbul'un tarihi fethi çıkar. Onun için İstanbul'a, Beldeyi Tayyibe derler. İstanbul'daki kısmet, nimet hiçbir yerde yoktur. Bu kadar küfran-ı nimete karşı, Âllâh yine de veriyor.)

وَرَبُّ غَفُورٌ Rabbiniz de mēğfiret sahibidir. Bundan önceki hataları affeder. Bundan sonra şükründen geri kalmayınız.

(Sebe'; Yemen'de "Mêrib" isminde yaşayan bir şehir kavminin adıdır. Bu şehir, Belkıs'ın başkenti idi. Kurucusu Sebe' olduğu için, belde ve halkı onun adıyla anılmıştır.)

فَاعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىٰ -16
أُكْلٍ خَمْطٍ وَآتَلٍ وَشَىٰءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ

فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ Onlar ise şükürden yüz çevirdiler. فَاعْرَضُوا Seyl; su seli. Arim; memleketin deresinin ismidir. O dere- nin, Arim selini üzerlerine gönderdik. (Bu sel nasıl oldu? Cenâb-ı Hak, köstebekleri seddin olduğu yere musallat etti. Topraktan olan sedde delikler açtılar. Suyun tazyiki ile büyüyen delikleri pat- latarak seddin yıkılmasıyla sel baskını meydana geldi. Bu su ben- dini Me'rib'de, Sebe' bin Yeşcüb yaptırmış ve içine yetmişten fazla çay, ırmak akıtmıştı. Fakat Me'ribliler, peygamberini tekzib ve Âly lâh-û Teâlâ'nın nimetlerine şükürden yüz çevirince; bu su bendi yıkılmış, bütün şehri sel istilâ ve tahrib eylemişti.)

Selin akışı ile önünde bulunan bütün köyleri mahv-ı perişan etti. وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ O nimet yeri olan cennetleri tebdil ettik. İki bahçe ki, o nimet yerlerinden neleri çıkardık. ذَوَاتَىٰ أُكْلٍ وَشَىٰءٍ مِّنْ سِدْرٍ وَآتَلٍ Acı olan ılgın, acı kavun. esil; sazlık. Sidir de acı bir ağaçtır. Onun kabuklarıyla cenazeleri yıki- yorlar. Selden sonra oralarda yalnız bunlar kaldı.

ذٰلِكَ جَزٰىنٰهُمْ بِمَا كَفَرُوْا وَهَلْ نُّجٰزِيْ اِلَّا الْكٰفِرُوْا -17

جَزٰىنٰهُمْ ذٰلِكَ Bu nimetlerin çıkması, yerinde acılarının olması. وَهَلْ نُّجٰزِيْ اِلَّا الْكٰفِرُوْا Nankörlük ettikleri için onları böyle cezalandırdık. Biz ancak nimete küfran edenleri cezalandırırız.

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيْهَا قُرٰى ظٰهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيْهَا -18
السِّيْرُ سِيْرُوْا فِيْهَا لِيٰلِيْ وَاَيَّامًا اٰمِنِيْنَ

وَجَعَلْنَا Biz, Azimüşşân yaptık, بَيْنَهُمْ Sebe' memleketinin halkı ile. وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا Bereketli yaptığımız Sebe' ile Şam arasında birbirine bitişik ve birbirinden diğeri görünen kasabalar. وَقَدَّرْنَا Görünen kasabalar meydana getirmiştik. فِيهَا السَّيْرُ O bağ-ı bahçeler arasında halk kendilerine meskân yaptılar, ikâmet ettiler. Seyâhat miktarını yakın yakın takdir ettik. سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيًا وَأَيَّامًا آمِنِينَ "Gece ve gündüz bu kasabalarda (düşman, açlık ve susuzlukta) emin olarak gelin dolaşın" dedik.

فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ 19-
وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Dediler; رَبَّنَا Ey bizim Rabbimiz, (küfrân-ı nimet ederek) seferlerimizin arasını uzaklaştır. (Sebe' ile Şam arasını çöl yap da herkes gidip gelmesin.) dediler. وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ Bu duâlar ile kendi nefislerine zulüm ettiler. فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ Onları bir hadis, efsaneye çevirdik. Parça parça ettik, halkın ibret almaları için. وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ O bâğ-u bahçelerin hepsini mahvettik, iptal ettik. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ Şüphesiz ki bunda (mihnetlere) sabır ve (Âllâh'ın nimetlerine) şükredenlere ibretler vardır.

(Birbirlerine yakın olan çeşitli kabileler, yersiz isteklerinden dolayı çeşitli yerlere dağılmışlardır.)

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ 20-

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ İblis vaktiyle Hâlik-i Kâinat'a karşı dedi ki; (Ben azametime yemin ederim ki onları iğvâ edeceğim. İblis böyle demekle söylediğini doğru buldu.) İblis, on-

lar hakkındaki zannını gerçekleştirdi. فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. İnanan bir zümrenin dışında (hepsi) ona uydular. (İblisin insanlar üzerine tesir etmeye bir hükmü var mıdır? Hayır, hiçbir hükmü yoktur. İblisin atacağı nihayet bir vesveseden ibarettir.)

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنِ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ -21
مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

مِنْ عَلَيْهِمْ İnsanlar üzerine iblis için. وَمَا كَانَ Yoktur لَهُ iblis için. Sُلْطَانٍ bir kuvvet yok. (İblis, insanın zihnine bir hayal atıp gidib yor. O insanın akli başında ise yapmaz, akli başında değilse şeytana uyar.) إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنِ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ Ancak âhiette imân edenle şek içinde kalanı ayırdedip bilelim diye, (ona bu fırsatı verdik.) وَرَبُّكَ Ey Habibim Ekmellerusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Rabbin her şeye nâzır gözetleyen ve kollayandır. عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي -22
السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ
ظَهِيرٍ

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ Ey Ekmellerusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh'a şerik koşanlara söyle. الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ Ey müşrikler, putları kendilerine ilâh ittihaz edenler. Put kabul ettiklerinizi, ilâh saydıklarınızı çağırın! وَلَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ Çünkü onlar, ne göklerde ve ne yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Göklerde ve yerde (ne yaratmada ve ne tasarrufda) Âllâhû

Teâlâ ile bir ortaklıkları yoktur. Ve Âllâh'ın onlardan bir yardımcısı da yoktur.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmi Kaddasâllâhû Sırrahülaziz buyuru-
yor; Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, o kimseye şefâat eder
ki O'nun caddesinde olana yâni O'nun dininde olana şefâat eder.
Şefâat de İzn-i İlâhi ile olur. İzn-i İlâhi olmadan ne bir peygamber,
ne de bir veli şefâat edemez. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhive-
sellem'e şefâat izni, Mirâc gecesinde verilmiştir.

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا-23
مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ Menfaat vermez şefâat, Nezd-i İlâhi-
de. إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ Ancak Âllâh-û Teâlâ'nın izin verdiği kimsee
ye şefâat fayda verir. حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ
قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ Nihayet kalplerinden o müthiş korku
giderildiği zaman (şefâat bekleyenler, şefâatçılara) "Rabbimiz
(şefâat hakkında) ne buyurdu?" diye soracaklar. Onlar da "hakki
söyledi, (şefâat izni verildi)" diyecek. O, öyle yüksek öyle büyüke
tür. (İnsanlar, Huzûr-u İlâhi'de hazır olduklarında dehşet içinde-
dirler. Velew ki peygamberler, melekler olsa bile. Fakat Cenâb-ı
Hak'tan İltifât-ı İlâhi zuhur edince, kalplerindeki korku zâil olur.
Ondan sonra şefâat izni verilmiş olur.)

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ-24
هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Ey Habibim Sallâllâhû Aley-

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem seni ihtiyar, intihab ettik إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ ancak bütün insanlar için. (Evvelki peygamber yalnız bir kavme, beldeye gönderilmişlerdi,) Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in nübüvveti ise bütün kâinatta şâmilidir. بِشِيرًا وَنَذِيرًا Mü'minleri tebşir ediyor cennet ve nimetler ile. İnkâr edenleri de Azab-ı İlâhi ile korkutucu olarak gönderdik buyuruyor. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ Fakat çoğu insanlar (risâletini tasdik etmezler ve Cennet, Cehennem gerçek olduğunu) bilmezler.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ 29-

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ Yine onların, istihza tarikiyle "doğru ise nerede bugün hemen görelim" diyorlardı. "Nerede bu azap, senin dediğin kıyamet? إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer sizin söylediğiniz doğru ise."

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ 30-

قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların suallerine böyle cevap ver. قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ Sizlere bir miâd, gün var ki kıyâmet günüdür. لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً Bir lahza ondan geri kalmaz, وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ bir lâhza da evvel gelmez.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ 31-

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا İnkâr edip kâfir olanlar dediler ki; Mademki siz son peygamberi tasdik ediyorsunuz, (ehli kitap olan yahudile-

re söylüyorlar.) لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ (Öyleyse biz, ne bu Kur'an'a imân ediyoruz ne de elinizdeki Tevrat'a imân ediyoruz. Her ikisini de inkâr ediyoruz" dediler. Böyle dedikten sonra Halik-i Kâinat, Habibine onların akibetini gösteriyor. وَلَوْ تَرَىٰ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, görürsün اِذِ الظَّالِمُونَ bu zalimler, küfre varmış olan insanlar, kıyamette halleri, مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ Rableri huzurunda mevkûf durduruldukları zaman, يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ, birbirini suçlayarak söz atarlarken bir görsen. اَلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا. Zayıf sayılanlar, derlerdi, imânı kibirlerine yediremeyen reislerine. "Siz olmasaydınız, elbette biz inanan insanlar olurduk" derler.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا اَلْحَنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ -32
بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا اَلْحَنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ
O imânı kibirlerine yediremeyenler, zayıf sayılanlara (kıyamet gününde;) "Size hidayet geldikten sonra sizi ondan biz mi çevirdik? بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ Hayır! Siz kendiniz mücrimlerden oldunuz" diyeceklerdir.

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الْمَيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ -33
تَأْمُرُونَنَا اَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ اَنْدَادًا وَاَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوْا
الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْاَغْلَالَ فِي اَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضِعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
 (Buna karşılık) zayıf sayılanlar, kibirlerine yediremeyenlere; “Ha-
 yır! Gece gündüz işiniz hilekârlıktı. إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ. Siz dai-
 ma Âllâh’ı inkâr etmemizi, O’na ortaklar koşmamızı bize emreder-
 diniz” derler. وَنَجْعَلْ لَهُ أَنْدَادًا. Âllâh’ı şerik ve nazir yapmamız için
 bizi sevk ederdiniz. وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ. Artık azâbı gör-
 düklerinde, pişmanlıklarını içlerine atarlar. وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ
 الَّذِينَ كَفَرُوا Biz de o küfredenlerin boyunlarına, (ateşten) demir
 halkalar takarız. هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. Onlar ancak (dünya-
 daki) amellerinin cezasını çekeceklerdir.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ-34

وَمَا أَرْسَلْنَا Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu müşrik-
 lerin seni tekzip etmelerinden üzülmeye. Senden evvel gelen pey-
 gamberlere de o zamanın inkâr edenleri zahmet vermişlerdir. On-
 lar sabretmişler, sen de sabret. وَمَا أَرْسَلْنَا Göndermedik biz فِي
 قَرْيَةٍ bir memlekete نَّذِيرٍ bir peygamber مُتْرَفُوهَا ancak
 refah içinde varlıklı olan. Yâni zenginler ve reisler, peygamberlev
 re diyorlardı. إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ “Bizler size gönderilmiş
 olan kitâba imân etmiyor, inkâr ediyoruz” dediler.

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ-35

وَقَالُوا Yine mütereffih, refah içinde, zengin olanlar ve reis olan-
 lar diyorlardı. نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا Bizler daha çok mal ve evlât
 sahibiyiz. (Demek istedikleri; Mademki Âllâh, bize mâl ve evlât

dünyada vermişse, aynen ahirette de bize verecektir.) وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ Biz azâba uğratılacak da değiliz derlerdi.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ 36-

قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu dalâlette olanlara de ki; إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ Malin çokluğu, rızkın genişliği Âllâh'ın rızasına delâlet etmez. وَيَقْدِرُ Dilediğine bol rızık verir ve dilediğinin darlaştırır. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ Halk bunu bilmez, zengin oldu mu bir nimet gibi zanneder. Zenginlik nimet olsaydı, Âllâh düşmanlarına ihsan etmezdi. Mal ve evlâd çokluğu insana, şeref ve keramet verir sanırlar. Hâlbuki bu umumiyetle istidrâc içindir.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ 37- وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ Ey mâl ve evlâda mağrur olanlar. Elinizdeki mal ve evlâdlarınız, بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ huzurumuzda size bir yakınlık sağlamaz çünkü yolunda sarfetmiyorsun. إِلَّا مَنْ آمَنَ Ancak mal ve evlâd kimlere fayda verir? Âllâh'a yaklaştırır, imân edip de sâlih amel işleyenler müstesnâ. فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ Onlar, yaptıkları amellerine karşılık kat kat mükâfatlandırılır. (Cenâb-ı Hak'ın verdiği mükâfat; en azı bire ondur, bire yetmiş, yedi yüz ve bigayrı hisâb verir.) بِمَا عَمِلُوا

وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ Onlar cennetin köşklerinde huzur, güven içinde emniyette olacaklardır.

Onun mukabili rahmet âyeti bahsinden sonra, azab âyeti gelir.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ -38

فِي آيَاتِنَا Yâni O kimseler ki يَسْعَوْنَ sâ'y ediyorlar. وَالَّذِينَ iptâli. مُعَاجِزِينَ Bizim âyât-ı beyyinâtımızı kâfi görmüyorlar. Onlar ki Kur'an'ı beğenmiyor ve Kur'an'ın sahibini de ondan intikam alamayacağına aciz zanneder. Onların cezası da! أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ Onlar da azapla yüz yüze bırakılacaklardır.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ -39

إِنْ رَبِّي Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, söyle onlara. Muhakkak benim Rabbim يَبْسُطُ الرِّزْقَ bestediyor, kısmeti geniş yapıyor لِمَنْ يَشَاءُ istediği kuluna (imtihan olarak.) وَيَقْدِرُ لَهُ Ve (dilediğinden de) rızkı kısar, (bu da imtihan içindir.) وَمَا أَنْفَقْتُمْ Ey insanlar biliniz ki neyi infak ederseniz, zekât veya sadaka olsun. Yani Âllâh rızası için her neyi verirsiniz, zannetmeyiniz malınızdan noksan olur. فَهُوَ يُخْلِفُهُ Âllâh, onun halefihi ni ihsan eder. Âllâh, onun yerine (daha iyisini) verir. Mal, zekât, sadaka vermekle, hacca gitmekle noksan olmaz. (Bağın budanmasına benzer, daha ziyade mahsûl olur.) وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ O rızık verenlerin en hayırlısıdır.

Bir Hadis-i Kutsi'de, Âllâh-û Teâlâ der ki; "Benim yolumda inâ

fak et ki dünyada ve âhirette sana onun iki mislini infak edeyim” buyurulmuştur.

Bu âyet delâlet eder ki; Âllâh için infak edilen mal noksan olmaz, infak ettikçe halefi gelir.

Bir hadis-i şerifte; “Kulların sabahladığı hiçbir gün yoktur ki iki melek inerek birisi; (Âllâh’ım sadaka verene malının yerine mal ver.) Diğeri; (Vermeyene telef ver) diye dûâ etmesin” buyurulmuştur.

Malın çoğalmasını isteyen, âyet ve hadise nazaran ihsan etsin. Çünkü ekilen tohuma benzer, ektiği için ziyadesiyle biçer.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Kaddasâllâhû Sırrahülaziz buyuruyor. Eğer Âllâh için can verirsen, elbette Âllâh sana can ruh verir. Âllâh için canını fedâ edene, Âllâh da ona hayat-ı maneviyesini ihsan eder. Âllâh için malını feda edene, Âllâh da ona mal ihsan eder.

40- وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara hatırlat. O gün ki bütün mahlûkat hepsini, (idare edenleri ve edilenleri,) Âllâh mahşere toplayacak. ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ Sonra meleklerle, “bunlar size mi tapıyorlardı?” diyecek.

41- قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرَهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ Melekler, “(Ey Rabbimiz! Biz), Seni (şirkten) tenzih ederiz (ve Mâbudumuz) ancak Sensin.

Onlarla alâkamız yok. Onlar, nefs-i hevâsına mağrur olup yapmışlar. Biz, onların yaptıklarından razı değildik. **بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ** Belki onlar, cinlere (şeytanlara) tapıyorlardı. **أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ** Pek çoğu onlara inanmışlardı” diyeceklerdir.

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا-42
ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكْذِبُونَ

فَالْيَوْمَ Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Bugün kıyamet günüdür. **لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا** Mâlik olmaz, **بَعْضُكُمْ** birinizin diğerine. **وَلَا** Bir fayda ya da bir zarar vermeye gücü yetmez. **وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا** Nefislerine zulmedip de meleklerle, İsâ ve Üzeyir Aleyhis salam’a şirk koşanlara. **ذُوقُوا** “Tadınız, **عَذَابَ النَّارِ الَّتِي** ateşin azabını tadın. **كُنْتُمْ بِهَا تُكْذِبُونَ** Yalanlamakta olduğunuz, onun hakikatını tekzip ederdiniz” diyeceğiz.

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ-43
عَمَّا كَانِ يَعْبُدُ آبَاؤَكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُّفْتَرَىٰ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

وَإِذَا Ne zamanki **تُلِيٰ** okunur **آيَاتُنَا** onlara âyetlerimiz, **بَيِّنَاتٍ** vâzih olan âyetler. **قَالُوا** Onlar kendi aralarında diyorlardı. **يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ** “Bu öyle bir kişidir ki **عَمَّا كَانِ يَعْبُدُ** istiyor ki çevirsin yüzünüzü. **آبَاؤَكُمْ** ibadet ettiği mâbudunuzdan sizi çevirmek istiyor.” **إِفْكٌ مُّفْتَرَىٰ** Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem için diyorlardı. **إِفْكٌ** Hakikatı yok, **مُفْتَرَىٰ** iftira edilmiş, böyle bir şey yok derler-

di. (Böyle diyecek ki kâfir olsun. Kâfir olması lâzım ki cehennem dolsun.) لِّلْحَقِّ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا Küfürde kalanlar diyorlardı, Kur'an hakkında. لَمَّا جَاءَهُمْ Ne zamanki Kur'an-ı Azimüşşân geldi, Kur'an hakkında diyorlardı. إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ "Bu apaçık bir sihirden başka bir şey değildir" dediler.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, nübüvvetten önce bile o kadar doğru idi ki kendi aralarında "Muhammedenil Emin" diyorlardı. Hatta icap ettiği zaman, zenginleri kasasının anahtarını verir, lüzum ettiği kadar al derlerdi. 40 sene böyle aralarında olduğu halde, nübüvvet gelişinden sonra nasıl olur da sihirbazdır diyorlar? Böyle iftira ediyorlar.

وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ 44

Biz Azimüşşân, onlara bir kitap göndermedik. Okuyup şirkin putlarını öğrenecekleri kitaplar vermedik. وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ Ve senden önce kendilerine, azabla inzar eden bir peygamber göndermemiştik. Yâni bu iftiraları nereden çıkarıyorlar?

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي 45
فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Yine tesellidir. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu müşriklerin iftiralarından müteessir olma. Onlardan öncekiler de (peygamberlerini) inkâr etmişlerdi.

وَمَا بَلَّغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ Bunlar, onlara verdiklerimiz (kuvvet, uzun ömür, evlâd ve servet)in

onda birine bile erememişlerdir. (Böyle iken) Peygamberlerimizi tekzip ettiler de (bak) inkârı nice oldu. (Nasıl helâk oldular!)

قُلْ إِنَّمَا أَعْظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفِرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا-46
بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّهُ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

Bir mesele müşavere edileceği zaman cemaat çok olur, yüzü geçerse, onlar birbirine maksatlarla hedem fi değiştirirler, hakikat meydana çıkmaz. Müşavereyi yapan yine dört beş kişiyi geçmez. Halik-i Kâinat, buyuruyor onlara. Toplu olarak değil, toplu olursa garz içine girer. Bir kişi yahut iki kişi baş başa olun düşünün. "40 senedir biz bu zat'tan bir yalan duyduk mu? Yine bu zatın şâirliğini duyduk, dinledik mi? Yine kırk senedir sihirbazlığını gördük mü? Hayır, öyle ise insaf etmeli. Niçin bu iftiralar yapılıyor?"

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, de ki; Ben ancak şu iki şeyden biri ile öğütlerle irşat edeyim ki **أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ** buradan (mücadele ve taklidi bırakarak) sırf **مِثْلِي وَفِرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا** buradan (mücadele ve taklidi bırakarak) sırf Âllâh için ikişer ikişer ve birer birer karşımda durmanızı, aranızda tefekkür ediniz. **مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ** Sizin yanınızda hemşehriniz olan (Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'de) bir delilik, cinnet gördünüz mü? Hayır, öyle ise biliniz ki **إِنَّهُ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ** Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem ancak nezir ve beşirdir. Âllâh-û Teâlâ tarafından gönderilen bir peygamberdir. Sizi inzar ediyor korkutuyor. **لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ** O (daimâ sözünde sadık.) Sizi, önünüzde olan şedid azaptan korkutucu bir Peygamberden başkası değildir.

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, yine delil olarak onları ikna etmek için. Sizden hiçbir şey talep ettim mi? مِنْ أَجْرٍ Sizden bir ücret istemişsem, فَهُوَ لَكُمْ ecriniz sizin olsun iâde edeyim. إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ Benim ücretim yalnız Âle lâh'a aittir. وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ O, her şeye şahittir. (Benim sıdkımı ve hulûsumu bilir.) Dersler, Ulûmu Diniyeye ait olan her şey, eğer para ecr-i ücret ile olursa daimâ bir gubar altında kalır. Selef-i Sâlih'in dersler için ücreti tensip etmemişler hatta hükümetlerden bile almamışlar.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَآمُ الْغُيُوبِ

قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Rabbin, (kullarından dilediğine) hakkı ilka eder. Embiya ve evliyalar da tebliğ eder izah ederler. عَلَآمُ الْغُيُوبِ O, bütün gayıplarını bilir, (hiçbir şey O'na gizli kalmaz.)

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ De ki; Hak geldi, İslam, Kur'an'dır. وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ Artık batıl ne bir şey ortaya çıkarabilir, ne de geri getirebilir.

Yavaş yavaş kâfirlerden de küfür zâil olmaya başlamıştır. Yahudiden yadudilik de zâil olmaya başlamıştır. Nasıl ki Müslümanlar zaif olmuşlar dinlerinde, onlar da zaif olmuştur. Bugünkü masonluk, bunlara muhaliftir. Bütün dinleri kaldırmak istiyor. Yavaş ya-

vaş onlar da o hallerden çıkmıştır. Bir putu göstersen, puta karşı ibadet etmez. Tarihi bir şeydir der, bırakır bir tarafa.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ 50-
رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, Kureyşliler haber gönderdiler. Bu ne yapıyor, âbâ-u ecdadının dinini kaldırıyor. Bunun neticesi ona birçok zarar dokunur. Onun yolu doğru değildir. Baba ve ecdadının putlarına mâni olmasın diyerek târizde bulundular.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ Eğer sizin dediğiniz gibi ben doğru değilsem, dalâlette isem. فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي Eğer (haktan) saparsam, kendi aleyhime sapmış olurum. وَإِنِ اهْتَدَيْتُ Eğer ben hidayet üzere isem ki doğrusu budur. فِيمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ رَبِّي Rabbimin bana vahyettiği Evâmir-i İlâhiye'dendir. إِنَّهُ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû سَمِيعٌ her şeyi işitiyor قَرِيبٌ ve ümitlerine yakındır. (Cenâb-ı Hak, bize şah damarımızdan daha yakındır.) Âllâh ile beraber olan insan eğer yerde bile olsa kadr-i meziyet itibariyle gökte gibidir. Âllâh'ın rahmeti muhsinlere yakındır.

Yunus Aleyhisselam'ın mirâcı, denizin dibinde idi. Benim miracım ise Sidretül Müntehâ'de idi. Fakat Âllâh-û Teâlâ'ya kurbiyet hakkında hiçbir farkı yok.

Âllâh'a yakınlık, benliğinden varlığından kurtulmaktır. Kalbinde, Âllâh'tan başka bir şey kalmamasın.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ 51-

وَلَوْ تَرَىٰ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu kâfirlerin ahiretteki korku ve dehşetlerini bir görseydin. اِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ. وَأَخَذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَإِنَّا لَلْهَمُّ التَّنَافُسُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ -52

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ (İş işten geçtikten sonra) ona, (peygambere veya bâ'se) inandık diyecekler. وَإِنَّا لَلْهَمُّ التَّنَافُسُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ Fakat uzak bir yerden (âhiretten dünyaya gelip) imâna el sunmak nasıl mümkün olabilir?

Bir kimse tam ölüm yaklaştığı, ölüm halinde imân ederse o imân-ı yeistir. O imânın Nezd-Îlâhî'de kıymeti yoktur. Çünkü gayt ba imân ile mükellefti. Gayba inanmadığı için, gideceği yeri gördükten sonra imân etmenin faydası kabulü mümkün olmuyor.

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلٍ وَيَقْدِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ -53

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلٍ Onlar, küfür ettiler. İmân etmediler. وَأَلَّلَهُمْ سَبْعًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Bundan evvel, ahiretten evvel dünyada imân etmediler. وَيَقْدِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ Gaybe atarlardı sözü. (Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem ve azabı) inkâr etmişlerdi. Uzak bir yerden (uzak bir yer dünyadır) (hakikatı bilmeksizin, mücerred zanla) gaybı dillerine dolamışlardı. (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem için şairdir, sahîrdir, kâhindir yahut bâ's, Cennet Cehennem yoktur, demişlerdi.)

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ -54
كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ Hâil oldu, hâciz oldu بَيْنَهُمْ on-
 ların arası ile. وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ Onların arzu ettiği imân, neda-
 met, pişmanlıkla onların arasında perde hâsıl oldu. Ümit ettikleri
 yerine gelmedi, küfür üzerine azaba giderler. كَمَا فَعَلُوا بِأَشْيَاءِهِمْ
 نَسُوا نَسْوًا كَبِيرًا Nasıl ki onların eşyaları eşbahları. Bundan evvel üm-
 metlerin kâfirleri de imân ettikleri halde, ye'is olan imânları kabul
 olmadı. Tıpkı bundan önce benzerlerine yapıldığı gibi. إِنَّهُمْ كَانُوا فِي
 شَكٍّ مُّرِيبٍ Onlar şek ve şüphede, imân etmediler dünyada.
 Bugün cezasını görecekler. Zira hepsi (kıyamet ve azap hakkında)
 kuvvetli bir şek içindeydiler.

İnkâr edenlerin o gün ahirette arzu ettikleri şey, o günkü
 imanlarının faydasını görmek, böylece ateşten kurtulmak,
 cennete kavuşmak veya tekrar dünyaya gönderilip iyi hareket ve
 davranışlarda bulunmak gibi boş temennilerdir.